

Научна теорија Николе Тесле

Међу многим научним и интелектуалним круговима постоји предубеђење по коме Никола Тесла је одувек био добар практични научник, изумитељ и иноватор, али не и неко ко је умео да теоријски обликује своје духовне погледе и претпоставке. Да ли је стварно тако? Да ли је један такав супергеније био толико духовно обogaљен да није могао да нам понуди теоријске формулације за своје научне поставке? Биће, ипак, да није тако. Биће да је нешто сасвим друго по среди. Биће да је у питању један другачији духовни начин артикулисања теоријских поставки који се разликовао од оног стандардног начина. Биће да је по среди један сасвим другачији метод.

Предубеђење да Тесла није успео да теоријски артикулише своје научне поставке дала је повод разним псеудомистичарским и полуокултним организацијама и личностима да учитавају свој лично–духовни садржај у Теслин научни рад. Он је често повезиван са далекоисточним религијама, са теозофским концепцијама, са псеудонаучним теоријама. Али Тесла није био нека празна плоча на коју је могао да се напише било који духовни садржај. Он, наравно, није био ни неко ко је био стандардни научник по неком западњачком обрасцу. Био је просто научник који долази из једног сасвим особеног научног миљеа. Из једне цивилизације која је имала све своје духовне обрасце: философије, науке, богословља и књижевности. Некада је та цивилизација била идентитет читав Европе, северне Африке и блиског истока до Индије. Тесла је припадао тој цивилизацији и као такав био је некако чудан и онима на Истоку и онима на Западу, али он није чинио ништа друго до пратио траг свог духовног света и свог духовног циља.

У својој књизи *Моји изуми* Тесла на два места експлицитно тврди да је створио теорију:

"Постоји још један, много важнији разлог за моје касно освешћење. Патио сам од чудне бољке коју је изазивала појава слика, врло често праћена јаким блесковима светлости који су ми замућивали виђење стварних предмета и ометали мисао и дело. Биле су то слике предмета и призора које сам заиста видео, никада оних које сам замишљао. Када би ми неко нешто рекао, појавила би се жива слика предмета који је та реч означавала и понекад нисам могао јасно да разликујем да ли је то што сам видео стварно или није. То је у мени стварало велику нелагодност и изазивало неспокојство. Ниједан од студената психологије и физиологије које сам питао за мишљење није могао успешно да објасни ову појаву. Изгледа да су они били јединствени у свом ставу, мада сам ја

вероватно био предодређен за то, пошто сам знао да је и мој брат имао слична искуства.

По теорији коју сам формулисао, слике су биле резултат рефлексне радње мозга на ретину приликом великог узбуђења. Оне сигурно нису биле халуцинације које се јављају код болесних и намучених људи, пошто сам ја у сваком другом погледу био нормалан и сталожен. Да бисте имали представу о мојим недаћама, замислите да сам некад био на сахрани или у некој нервном напетој ситуацији. Потом, одједном неочекивано у тишини ноћи, жива слика тог догађаја би ми се наметнула и остала упорно пред мојим очима, упркос свим мојим напорима да је одагнам. Понекад би чак остајала тако постојана у простору иако сам могао руком да прођем кроз њу. Ако је моје објашњење исправно, требало би да је могуће приказати на платну и учинити видљивим слике било ког предмета који човек замисли. Такав напредак би изазвао корените промене у свим људским односима. Уверен сам да ће се такво чудо остварити у будућности. Могу још да додам да сам много времена посветио решавању тога проблема."¹

Овде Тесла, како и сам каже, формулише теорију о визијама које има, о тој моћи коју је стекао још као дете. Указујући на то као на један непосредни метод Тесла уствари сведочи да његова теорија произилази из његовог практичног живљења, из његове делотворне примене. Али ово је само честица његове теорије која се на крају пење до општих космолошких виђења и сагледавања. Настављајући да конкретизује своје теоријске поставке Тесла је у истом делу изнео и своју теорију, како је он назива, "космичког бола":

"Пошто нисам успео да добијем било какав доказ у прилог тврдњама психолога и спиритиста, доказао сам на своје потпуно задовољство, аутоматизам живота, не само кроз стално посматрање појединачних поступака већ много уверљивије преко одређених уопштавања. Све ово је откриће које ја сматрам највећим тренутком људског друштва и на чему ћу се кратко задржати. Први наговештај ове запрепашћујуће истине родио се у мени када сам био врло млад човек, али много година све што сам приметио тумачио сам једноставно као случајност. Наиме, кад год су мене или неког коме сам био привржен, или дело коме сам се посветио, други повређивали, на посебан начин, који би могао најједноставније да се окарактерише као крајње ружан, осећао сам то као нарочит и неописив бол, који сам у потрази за бољим именом оквалификовао као 'космички' а убрзо затим редовно се догађало да су они који су наносили бол, лоше пролазили. После много оваквих случајева, поверио сам се једном броју пријатеља, који су и сами имали прилике да се увере у истинитост ове теорије, коју сам ја постепено формулисао и која може да се представи у неколико следећих речи.

¹ Никола Тесла: Моји изуми, Београд, Граматик, 2003, стр. 13–14

Наша тела су сличне грађе и изложена су истим спољашњим утицајима. Резултат тога су сличне реакције и усклађеност општих активности на којима се заснивају сва наша друштвена и остала правила и закони. Ми смо аутомати које потпуно контролишу силе средине, разбацавши нас унаоколо као пампуре од плуте по површини воде, аутомати који су погрешно схватили резултујућу силу спољњих импулса као слободну вољу. Наши покрети и друге радње служе очувању живота и мада изгледа да смо потпуно независни једни од других, ми смо спојени невидљивим везама. Све док је организам у одличном стању он реагује тачно на силе које га покрећу, али оног тренутка када настане неки поремећај у било ком човеку, његова снага за самоодржањем слаби. Свако разуме да уколико неко оглуви, ако му вид ослаби или су му удови повређени, шансе за његов даљи опстанак су умањене. Али је такође истина, можда чак и већа, да одређена оштећења мозга која мање или више слабе виталне квалитете аутомата убрзавају његову пропаст. Врло осећајно и посматрању склоно биће са својим високоразвијеним и потпуно нетакнутим механизмом који се понаша у складу са променљивим условима околине, надарила је природа трансцеденталним механичким осећањем, које му омогућава да избегне опасности које су прикривене да би се директно уочиле. Када такво створење дође у контакт са другима, чији су управљачки органи потпуно неисправни, то чуло се јавља и он осећа 'космички' бол. Ова истина се потврдила на стотинама примера и ја позивам остале природњаке да посвете пажњу овом предмету, верујући да ће се заједничким и систематским напором постићи резултати од непроцењиве вредности за свет.

Идеја о конструисању аутомата који би поткрепио моју теорију давно ми је пала на памет, али сам на њој почео активно да радим тек 1893. године када сам почео истраживања у радиотехници. У току две или три следеће године конструисао сам изванредан број аутоматских механизма, којима се управљало из даљине и приказивао их посетиоцима у својој лабораторији. Међутим, 1896. године конструисао сам уређај који је могао да обавља мноштво операција, али се завршетак ових радова одгодио за крај 1897. године. У свом чланку који је изашао у јунском броју часописа 'Century Magazine' 1900. године, као и у другим часописима из тог времена, описао сам и илустровао тај уређај, који је, кад се почетком 1898. године први пут појавио, изазвао такву сензацију као ниједан мој изум до тада. Новембра 1898. године основни патент новог изума ми је био одобрен, али тек пошто је главни патентни инжењер дошао у Њујорк и лично присуствовао експерименту јер су му се моје тврдње чиниле невероватним. Сећам се кад сам доцније посетио једног високог државног чиновника у Вашингтону с намером да свој изум понудим држави, да је тај човек, пошто сам му испричао шта сам направио, праснуо у смех. Тада нико није ни помишљао да постоји и најмањи изглед за успешну реализацију таквог

уређаја. Несрећа је у томе што сам у патенту, послушавши савет својих адвоката, назначио да се њиме управља помоћу једног кола и једног добро познатог детектора због тога што тада још нисам обезбедио заштиту својих метода и инструмената за индивидуализацију. У ствари, својим макетама брода сам управљао садејством више кола, тако да је свака интерференција била искључена. Најчешће сам користио кола у облику петљи са кондензаторима, зато што је приликом пражњења мог предајника високог напона долазило до јонизације ваздуха у лабораторији, тако да би и најмања антена сатима црпла електрицитет из околне атмосфере. Тек колико да се стекне извесна представа о томе, навешћу следећи пример: запазио сам да ће стаклени балон од 12 инча са извученим ваздухом и са само једним терминалом за који се везује кратка жица, произвести око хиљаду узастопних блескова пре него што се неутрализује сав електрицитет из ваздуха лабораторије. Пријемник у облику петље није био осетљив на такав поремећај и интересантно је забележити да тек данас постаје популаран. Он у пракси прикупља много мање енергије него антена или друга уземљена жица, али је у накнаду за то лишен извесних недостатака које имају неки данашњи уређаји за бежични пренос. Током демонстрације овог проналаска пред публиком захтевао сам од посетилаца да постављају питања, макар и најкомпликованија, и аутомат би знаковима одговарао на њих. У оно доба тако нешто се сматрало магичним, а, у ствари, све је било тако једноставно јер сам преко свог апарата ја давао одговоре."²

Поред свих овде конкретизација теоријских поставки један склоп нам упада у очи а то је да "ми смо спојени невидљивим везама". Тесла полако и постепено уводи овај појам у своја све каснија теоријска уобличавања. Оно што је у овоме одмах на самоме почетку у теоријском смислу револуционарно јесте појам: Веза. Тесла полако један стандардни појам Силе у физици почиње да мења са појмом Веза. У космосу не управљају силе, већ оно што називамо силама јесу у ствари везе. Невидљиве везе. Успостављајући тај Веза – склоп Тесла је почео да ствара и своје иновације и на основу ових конкретних теоријских формулација Тесла је почео да се бави изумима.

Прво што је збуњивало његову околину јесте и сам начин на који је Тесла писао. Он никада није правио нека велика уопштавања. Није писао томове и томове књига да би саопштио оно што има. Он је писао на један практично–текстуалан начин. Писао је практично, донекле и пословично, јер то је био начин изражавања средине из које је потекао. То је био духовни начин његових људи и предака, народа из ког је долазио, цивилизације којој је припадао. Један поступак да се много и смислено каже са мање речи. То никако нису могли бити неки томови и томови књига хегелевског и кантовског типа. Тесла је писао кратко и одсечно, оштроумно и једноставно. Зато се донекле Тесла увек сматрао

² Исто. 133–139

практичарем, јер је и његов начин писања био крајње практичан, делотворан и делослован. Он је писао на један делослован (праксеолошки) начин. Уз то он је још писао и на један песнички начин и то највише сведочи његов текст *Јован Јовановић Змај као водећи српски песник*. У том тексту он показује колико је истински привржен поетском начину изражавања.

Тесла помиње у овом наводу "трансцедентално механичко осећање". Да ли Тесла укључује кантовско разликовање трансцеденталног и трансцедентног остаје као отворено питање, али на основу његовог излагања вероватно Тесла између ових појмова ставља знак једнакости. Ако је већ тако онда сам Тесла каже да је човек баш снабдевен тим осећањем од стране природе. То осећање му помаже да опстане у животу. Али за шта је то осећање? Оно нема само функционалну, већ и принципијелну страну. Човек имајући то трансцедентално механичко осећање превазилази границе простора и времена, превазилази границе оностраности, али и из тог трансцеденталног поља он бива дарован способностима која му дају снагу да опстане и да се избави из опасности. Некако код Тесле ово осећање је нешто још увек неодређено и он даје неке описе те Надилазеће неодређености:

"Уверен сам да је цео космос обједињен, како у материјалном тако и у духовном погледу. Постоји у васиони неко језгро откуда ми добијамо сву снагу, сва надахнућа, оно нас вечно привлачи, ја осећам његову моћ и вредности које оно емитује целој васиони и тиме је одржава у складу. Ја нисам продро у тајну тога језгра, али знам да постоји и када хоћу да му придам какав материјални атрибут, онда мислим да је то светлост, а када покушам да га схватим духовно, онда су то лепота и самилост. Онај ко носи у себи ту веру осећа се снажан, рад му чини радост, јер се сам осећа једним тоном у свеопштој хармонији."³

Тако опет у *Мојим изумима* Тесла те надилазеће неодређености одређује на још један начин:

"Догодило се то давно, и никада од тада нисам имао ни најмањи разлог да променим своје погледе у односу на психичке и духовне феномене, јер за то апсолутно није било никаквих основа. Вера у њих је природна последица интелектуалног развоја. Религиозне догме се више не прихватају у своме ортодоксном значењу, али сваки човек је склон да верује у неку врсту више силе. Сви морамо имати неки идеал који ће управљати нашим понашањем и који ће нас задовољити али није важно да ли је то вероисповест, уметност, наука или нешто друго, све док делује као нематеријална сила. За мирољубив опстанак човечанства у целини је битно да преовлада једно заједничко схватање."⁴

Тако и у свом раду *О светлости и другим високофреквентивним феноменима* Тесла даје још једну одредницу надилазеће неодређености:

³ Vladislav Savic: Nikola Tesla, Our First Great Ambassador in USA, published in 'Tesla Magazine' 1951.

⁴ Никола Тесла: Моји изуми, Београд, Граматик, 2003, стр. 133

"Узимајући у обзир само ово и чињеницу да око, са својом величанственом моћи, проширује наш, иначе, веома уски домет опажања далеко иза граница нашега малог света, да би пригрлили мноштво других светова, сунаца и звезда у бесконачним дубинама универзума, било би оправдано тврдити да је то орган вишега реда."⁵

Лепота, самилост, светлост, виша сила, нематеријална сила, виши ред све су то називи за оно што јесте надилазећа неодређеност. Тесла, наравно, у својим списима ту неодређеност јасно конкретизује. Али те надилазеће неодређености код Тесла нас строго морају везати за оно трансцедентално механичко осећање које се налази у склопу његовог теоријског излагања. Оно је језгровито присутно и битно у његовом теоријском склопу и крајње је важно за његов целокупни духовни поглед.

Своју теоријску аргументацију Тесла проширује и у свом раду *Проблем увећања људске енергије*. У том раду Тесла уствари постепено са антрополошког плана прелази на космолошки и онтолошки план свог теоријског разматрања:

"Иако можда никада нећемо бити у могућности да схватимо људски живот, поуздано знамо да је он кретање, ма било које природе био. Постојање кретања незаобилазно подразумева тело које је покренуто и силу која га покреће. Стога, где год да је живот, ту је маса покренута силом. Маса поседује инерцију, сва сила тежи да траје. Захваљујући овим универзалним особинама и условима, тело, будући да мирује или се креће, тежи да остане у истом стању а сила, пројављујући себе свуда и кроз било који узрок, производи равномерно супротну силу и као апсолутна нужност овога следи да сваки покрет у природи мора бити ритмичан. Давно на ову једноставну истину јасно је указао Херберт Спенсер, до које је дошао кроз нешто другачији процес закључивања. То се исказује у свему што опажамо – у кретању планета, у нарастању и опадању плиме, у одзрачењу ваздуха, у њихању клатна, у осцилацијама електричне струје и у безбројним разноликим феноменима органског живота. Не доказује ли то цео људски живот? Рађање, раст, старење и смрт индивидуе, фамилије, расе или нације, шта је друго него ритам? Све пројаве живота, тада, чак и у својим најзамршенијим облицима, оличеним у човеку, ма како укљученим и загонетним, су само кретање према којима ти исти главни закони кретања који управљају кроз физички свет морају бити применљиви.

Када говоримо о човеку, ми имамо концепцију човечанства као целине, и пре него што применимо научне методе да би истражили кретање, ово морамо прихватити као физичку чињеницу. Али може ли ико данас сумњати да сви милиони индивидуа и сви безбројни типови и карактери граде ентитет, јединицу? Иако слободни да мислимо и деламо, ми смо држани заједно, као

⁵ On Light and Other High Frequency Phenomena by Nikola Tesla, Delivered before the Franklin Institute, Philadelphia, February 1893, and before the National Electric Light Association, St. Louis, March 1893., стр. 11

звезде на небеском своду, нераскидивим везама. Ове везе не можемо видети, али можемо их осетити. Посечем се по прсту и то ме боли: овај прст је део мене. Видим пријатеља повређеног, то и мене, такође, повређује: мој пријатељ и ја смо једно. А сада ја видим непријатеља обореног, гомилу материје, од свих гомила материје у универзуму за коју најмање марим, а, ипак, то ме ражалашћује. Зар ово не доказује да је свако од нас део целине?

Вековима ова идеја је објављивана у потпуности у мудрим учењима религија, не само као осигуравање мира, већ као дубоко засноване истине. Будисти изражавају то на један начин, а Хришћани на други начин, али обе говоре исто: Сви смо ми једно. Метафизички докази, ипак, нису једини које смо принели за подршку ових идеја. Наука, такође, препознаје ове повезаности различитих индивидуа, иако не у истом смислу, као што признаје да су сунца, планете и месеци у сазвежђу у ствари једно тело и нема сумње да ће то бити експериментално потврђено у будућим временима када наша средства и начини за истраживање физичких и других стања и феномена буду доведена до савршенства. Ипак: ово људско биће наставља да живи. Појединачно је споредно, расе и нације буду па прођу, али човек остаје. У томе лежи дубока разлика између појединачног и целине. У томе, такође, се налази делимично објашњење многих од ових феномена наслеђа који су резултат слабих, али упорних утицаја небројених векова."⁶

Опет коцепција нераскидивих и невидљивих веза се појављује и у овом Теслином раду. Само сада Тесла каже да су тим нераскидивим везама везани не само људи већ и звезде. Дакле антрополошко разматрање постаје Везано са астрономским разматрањем. Тесла се и у овом раду држи стандардне поделе физике на масу и силу, на две основне градивне јединице васионе, али полако он све више уводи своју теорију Везе у односе у целокупној природи. Људи, планете, звезде везани су тим везама кроз покрет и кретање. Ако ишта можемо рећи о природама и наравима свега у васиона јесте да све има покрет и ритам. У тим стварима Тесла је био подједнако иноватор у теорији колико и у пракси.

Нераскидиве и Невидљиве Везе јесу услов за равномерно и одмерено кретање у природи, јер и у обичним стварима потребан је додир да би остварио везу. Тркач мора да се креће по тлу да би могао да трчи, да се помера са једна тачке на другу. Облак пролази кроз ваздух додирујући се с њим, дакле Веза. Све су то спољашње везе које су површног обрасца, али Тесла говори и о оним везама које су суштински дубинског карактера, које су невидљиве, али нераскидиве. Везе које целу васиону држе у јединству, у компактности.

⁶ THE PROBLEM OF INCREASING HUMAN ENERGY. WITH SPECIAL REFERENCE TO THE HARNESSING OF THE SUN'S ENERGY. BY NIKOLA TESLA. ILLUSTRATED BY THE WRITER'S ELECTRICAL EXPERIMENT NOW FIRST PUBLISHED (1900)., стр. 176–177

Чврстина тих веза јесте стабилна грађа универзума. Јер Тесла наглашава да су и Звезде у небеском своду везане нераскидивим везама.

Тесла наглашава и да сва сазвежђа и сви васионски објекти чине једно тело, а то тело мора бити повезано нераскидивим везама. Заправо тело се користи у једном симболичном смислу, вероватно као јединство енергије и материје, као што је тело нераскидиво везано са душом. Тесла користи израз "једно тело" да би симболички представио ту повезаност у целом универзуму, повезаност сателита, планета, звезда, свих ствари и бића у васиони.

Говорећи у своме раду о светлости, о смрти материје Тесла исказује једно своје опште виђење Универзума: "Нема смрти материје, јер кроз бесконачни универзум, све мора да се креће, да вибрира, то јест, да живи."⁷

И опет Теслина мисао о кретању јесте нешто што је значајно и битно у његовој теоријској поставци. Говорећи о кретању у овом истом пасусу Тесла се пита шта узрокује кретање. Да ли је кретање подстакнуто изнутра или споља⁸? И сам Тесла заједно са још неким научницима које је поменуо долази до закључка да кретање јесте нешто што је подстакнуто споља⁹.

Тесла каже да све "кроз" универзум мора да се креће. Значи ли то да кретање је нешто што по природи мора да прође и кроз сам универзум и да наставља и ван универзума да се понаша по својој природи тј. кретање мора да се креће? Ако се креће кроз универзум, пролази кроз универзум као што неко пролази кроз ваздух или воду, али прошавши кроз то оно наставља своје кретање, да ли самим тим кретање излази из универзума и наставља своје кретање? Јер кретање мора да се креће, мора да се помера.

Говорећи о нераскидивим везама и о кретању, питамо се да ли постоји и нека Веза између самих веза и кретања? Да ли су Кретање и Веза једно те исто или постоји нека разлика између њих у Теслином теоријском обрасцу? Биће да, ипак, постоји одређена разлика, али та разлика је у битном јединству између Кретања и Везе. Видимо да само кретање је нешто што је подстакнуто споља и одмах се отвара питање упућено Тесли да ли је Веза та која подстиче кретање у читавом универзуму? Ако Веза спаја све склопове у васиони, ако она чини да све буде једно да ли самим тим она производи кретање и покрет да би све и довела у једно, да би све било спојено и спрегнуто?

Наравно, Тесла на одступа од одређених стандардних научних закључака не зато што су они популарни и "модерни" и не зато што из неког комплекса жели да им се прилагоди, већ зато што су те одреднице, ипак, истините, а Тесла је хтео по сваку цену да прати пут Истине, пут који је још у родитељском дому научио да прати. Тако у истом овом раду Тесла казује:

⁷ On Light and Other High Frequency Phenomena by Nikola Tesla, Delivered before the Franklin Institute, Philadelphia, February 1893, and before the National Electric Light Association, St. Louis, March 1893., стр. 15

⁸ Исто. 14

⁹ Исто

"Када погледамо на свет око нас, на Природу, ми смо под утиском њене лепоте и величанствености. Сваку ствар коју сагледавамо, иако може бити нестварно мала, у себи јесте један свет, то је као читав универзум, материја и сила руковођене законом, – свет, контемлација која нас испуњава са осећањима чуђења и неодољиво нас подстиче да непрекидно мислимо и истражујемо."¹⁰

Ово јесу неке основне истине и поставке науке. Тесла гледа на свет и на светове светова, на светове у световима, на универзуме универзума, на универзуме у универзумима. И сам Универзум постављен јасно као грађа која је саткана од Силе и Материје јесте Руковођен Законом. То јесу неке основне поставке науке и свака истинска наука долази неминовно до признавања ових поставки. Ако је Васиона Руковођена Законом питамо се шта и ко је тај Закон или Ко је тај Законодавац који даје Закон руковођења Васионом? Ако покушамо да уђемо у нека унутарсловесна значења речи Закон долазимо до делова који јесу везник ЗА и К – који означава правац и трећа лична заменица јединине ОН, дакле Закон је оно у чијем језгру се налази Онај који је Он, онај који је Личност. Закон је оно што нас усмерава према Ономе који стоји у самом том Закону и којим Закон јесте Закон и којим Закон постоји. Зато Тесла неслучајно говори о томе да је васиона Руковођена, Управљана, што нас доводи до закључка да оно што руководи то и усмерава саму васиону, даје јој смернице и све прорачунава и поставља на своје место. И овде имамо на снази, на један посредан начин, ону надилазећу неизрецивост којом се Тесла често користи када жели да изрази нешто Узвишено.

И у овим редовима Теслиног рада видимо ону песничку страну у његовом научно–теоријском изражају. И зато се Тесла изражава некако јединствено кроз свој теоријски образац. Његов израз је практично–текстуални (делословоплетни) и самим тим он има ту песничку узвишеност оног и средњовековног словоплетенија. Делоткани или делоплетни начин писања јесте један начин који је био присутан и у српском старокњижевном писању од Средњег Века и Турског Доба, па и до Савременог Доба. Такав делоплетни начин писања примењивао је и Тесла у својим радовима, зато је често многим промицало његово теоријско разматрање, јер оно није било одређено апстрактно резонување које би врло често прелазило у празнословље. Делоткано и делоплетно писање јесте оно писање које погађа у само средиште ствари непосредно и праволинијски. Зато он јесте по многим био практичар, зато што је и своје теоријске радове писао на један делоплетни начин, на један делоткани начин. Он је онај који је своје теоријско (сазерцатељно) излагање изводио из свога делоплетног и делотканог писања. Он није правио одређену апстрактну претпоставку, па је у њу уграђивао своје опитне и практичне резултате, него је и самим делоплетним и делотканим начином писања писао на један опитан начин,

¹⁰ Исто. 9

писао је као што је и радио иновације и као што је стварао патенте. То је разлог и зашто многи нису хтели да му признају чак ни способност за конструисање научних теорија, јер је изгледало као да он и нема способност за теоријске формулације, иако Тесла, видело смо, на неколико места користи изразе као "по теорији коју сам формулисао" или "ове теорије, коју сам ја постепено формулисао". Без обзира колико он конкретно указује на формулисање теорије, ипак, многи нису могли да се увере да Тесла може да сатка, да делотка, било какву теорију. Али тај закључак је и нужно морао доћи из више разлога. Први је вероватно то што Тесла долази из једне другачије научне традиције, тачније, из полихисторске научне традиције коју је стицао још као клисар у цркви свога оца и као штићеник свога ујака митрополита дабробосанског Николаја Мандића. Тесла је, да искористимо једну његову синтагму, био бачен, као пампур по површини воде, у тај нови, западни, свет. Ту се сусрео са свим новим научним достигнућима, али је тај полихисторски образац остао дубоко упечаћен у њему и он је давао одређене духовне резултате. Одатле и долази тај делоткани и делоплетни начин писања помало несхавтљив за концепције апстрактно-теоријског резоновања које нису хтеле да обједињују теорију са праксом, него су и самој пракси давале одређена апстрактна значења. Делоплетни начин писања је и сам производио сагледавања у Теслином духовном стваралаштву

Полихисторски научни образац јесте био на један начин и оно делоплетеније или делословоплетеније које када би говорило истовремено би и творило тј. трудило би се да му реч буде делотворна при излагању и писању. Делоплетеније као крајње непосредно труди се да ствари саопшти што сажетије, а што смисленије. Најбољи пут је најкраћи и најједноставнији и то јесте метод једног полихисторског обрасца који не одбацује ни писање томова књига, али има захтев да свака реч у том писању буде одмерена, истинита и смислена. Тако је и Свети Сава написао:

"О владавини његовој и држави његовој не исписасмо по реду, што слушамо и видесмо, да се не умноже речи."¹¹; "Зато ћу о овоме укратко изложити, да се не умножи писање."¹²

Овај манир нам говори не да људи не треба да пишу нити да говоре и причају, већ да то треба да раде на један истинит, смислен и одмерен начин. Да свака реч буде на свом месту, јер постоји увек опасност да би човек могао, од многописанија, многоговорења и многопричања, упасти у празнословље које углавном се претвара у испразно причање, а испразно причање у лупетање, а лупетање у глупост и будалаштину, што све на крају чини једну огромну бесмисленост.

¹¹ Свети Сава: Сабрани списи, Просвета, Српска књижевна задруга, Београд, 1986., стр. 99

¹² Исто

Тесла није писао мало, али је писао истинито, смислено и одмерено и свака његова реч била је на свом месту. Опасност од празног лупетања код њега није постојала. А то јесте битни део полихисторског научног обрасца. Празнословље јесте суштински промашај, а самим тим и теоријски промашај у одређеном концепирању. И Доментијан, ученик Светога Саве, написао је пар стотина страна, па, ипак, свака његова реч је на месту и у његовим делима нема празнословља.

У свом раду о светлости Тесла у потпуности заокружује своју теорију. Иако је овај рад временски први написан, Тесла је у њему до краја изнео свој општи онтолошки и космолошки став:

"Нема другог пута за добијање знања осим кроз око. Шта је основа свих философских система античких и модерних времена, у ствари, свих философија човека? Ја јесам, ја мислим; Ја мислим, дакле ја јесам. Али како могу да мислим и како могу да знам да постојим, ако немам око? Јер знање укључује свесност, свесност укључује идеје, концепције; концепције укључују слике или представе, а представе укључују чуло за визије и самим тим и орган за виђење. Али шта са слепим човеком, питаће те? Да, слеп човек може описати у величанственој поеми, облике и призоре из стварног живота, из света који физички не види. Слеп човек може дотаћи кључ инструмента са непогрешивом прецизношћу, може моделирати најбржи брод, може да открије и изуме, да рачуна и конструише, може учинити и већа чуда – али сви слепи људи који су чинили тако нешто воде порекло од оних који имају видеће очи. Природа може досећи исте резултате на много начина. Као талас у физичком свету, у бесконачном океану медиума у коме се све прожима, тако и у свету организама; и животу импулс почиње да исходи даље, временом, брзином светлости, временом, опет, толико споро да кроз векове и векове чини се да стоји; пролазећи кроз процесе комплексности несхватљивим за људе, али у свим својим формама, у свим својим ступњевима, то је енергија, увек и увек интегрално присутна. Један зрак светлости са удаљене звезде падајући на око тиранина у прошлом времену, може да промени правац његовог живота, може да промени судбину нација, може да трансформише површину земаљске кугле, тако сложено, тако су несхватљиво комплексни процеси у Природи. Никако не можемо добити тако надмоћну идеју величанствености Природе, као што разматрамо, у сагласности са законом очувања енергије, кроз бесконачност, силе су у савршеној равнотежи и стога енергија једне једине мисли може одредити кретање Универзума. Није неопходно да свака индивидуа, чак ни да свака генерација или мноштво генерација, има инструменте виђења, да би били у могућности да формирамо представе или да мислим да су форме идеја или концепције, али једним или другим, током процеса еволуције, око је сигурно морало постојати, иначе мисао, како је ми схватамо, била би немогућа, друге концепције, као што су дух,

интелект, ум, назовите како хоћете, не би могле да постоје. Замисливо је да у другим неким световима, у неким другим бићима, око замењено неким другим органом, једнаким или савршенијим, али ова бића не могу бити људи."¹³

И овим је, додуше неким хронолошки обрнутим редом, заокружено то формулисање научне теорије Николе Тесла и ту теорију би смо могли назвати Теоријом Свеповезаности. То је теорија која успоставља свеповезаност свега у васиони. Она је свакако претходила теорији струна, квантнохолограмској концепцији универзума и чувеном *butterfly* ефекту, само што је овај ефекат много дубљи, јер говори о покретању Универзума само са једном енергијом мисли. Та теорија Везе јесте нешто што мења чак и појмовно читаву терминологију физике. Рекли смо да она мења појмовно изразе као што су сила и маса. Веза је оно што све држи у јединству. Нераскидиве Везе, Невидљиве Везе то су појмовни склопови за сва понашања у васиони. Тако, рецимо, гравитациону силу можемо назвати гравитационом везом, тако и центрифугалну и центрипеталну силу, можемо назвати центрифугаланом и центрипеталном везом. Значи васионом не управљају Силе, већ Везе, ако бисмо доследно пратили Теслино излагање. То не значи да Тесла укида Силу као такву. Он користи појам Виша Сила. Али Виша Сила управља тим Везама у Универзуму. Помињали смо руководећи Закон који управља силом и материјом. А сада можемо на основу Теслиних теоријских поставки да закључимо да баш Виша Сила руководи везама које врше свеповезаност Универзума.

У свом тексту *Порука из прошлости као временска и историјска стрела у Савременом Добу*¹⁴ истакао сам да је званичној и "модерној" науци требало неки седам векова да би дошла до закључака које су извели Свети Сава и његов ученик Доментијан. У тексту *Једна астрономска опсервација из немогуће ситуације*¹⁵ поставио сам себи питање колико ће требати званичној и "модерној" науци да дође до закључака патријарха Пајсија о кретању Васељене? И тај одговор истински проналазимо у Теслиној теоријској концепцији по којој је рекао да "енергија једне једине мисли може одредити кретање Универзума". Тесла доводи до испуњења научна закључивања патријарха Пајсија која успостављају кретање Васељене. Неких 250 година после патријарха Пајсија Тесла је довео његове научне претпоставке до крајњих закључака. Јер ако би смо рекли да "небитни" патријарх Пајсије није неки ауторитет званичне и светске науке, то не бисмо могли да кажемо за Теслу који је једини научник из

¹³ On Light and Other High Frequency Phenomena by Nikola Tesla, Delivered before the Franklin Institute, Philadelphia, February 1893, and before the National Electric Light Association, St. Louis, March 1893., стр. 13–14

¹⁴ Давор Мандић - Порука из прошлости као временска и историјска стрела у Савременом Добу, (<http://sofiografskaskola.com/> - <http://sofiografskaskola.com/novonastajuca-literatura-2/>)

¹⁵ Давор Мандић - Једна астрономска опсервација из немогуће ситуације, (<http://sofiografskaskola.com/> - <http://sofiografskaskola.com/novonastajuca-literatura-2/>)

словенског света који има и своју мерну јединицу у физици: $T=Wb/m^2$. Дакле, он је један неопозиви ауторитет светске науке и онај без кога не би могло да постоји негде око 90% техничких справа и инструмената којима се користи људски род уопште.

Питамо се, ако је требало седам векова да званична наука дође до закључака Саве и Доментијана и ако је тек Тесла довео до заокружења научне претпоставке о кретању Васељене патријарха Пајсија, колико ће требати да званична наука појмове Силе и Масе замени појмом Веза? Видимо кроз теорију струна и теорију квантохолограмске концепције универзума и *butterfly* ефекат да се одређена званична наука приближила Теслиној теорији Веза–Свеповезаности тј. Тесла им је претходио својом Теоријом Везе–Свеповезаности. У сваком случају временски размак у прихватању одређених научних закључака све се више смањује. Да ли је то једна нова духовна отвореност према одређеним резултатима који нужно не морају долазити из научног обрасца који смо прописали као "једини исправан"?

Нагласили смо да је Тесла своју теорију изнедрио из једног делотканог поступка његових списа у којима је објашњавао своје изуме. Он је, да тако кажемо, своју теорију "исцедио" из свог делотканог (практичнотекстуалног) стваралаштва. Делоткани поступак био је уствари његов духовни начин, његов метод којим је саопштавао своје теоријске идеје. Обично се постави теорија, па се онда види њено потврђивање у пракси. Код њега је некако то било доста другачије. Само писање је било практично (делотворно). Делоткана поставка која јесте била писана реч, а која је била конкретно излагање својих иновација, имала је помало ту кружну карактеристику. Делотакно писање би постављало одређену теорију, па би та делоткана (практичнотекстуална) теорија била поново упошљавана у практичној примени.

Све принципе Свеповезаности и кретања Универзума Тесла је постављао непосредно у своје изуме и patente. Врло често чујемо да је његова иноваторика нешто што је чак за XXII век, али његове делоткане теорије, ако ћемо да судимо по оном примеру Саве и Доментијана, јесу нешто што ће тек у XXV/XXVI веку бити успостављено у званичној науци. Тешко да ће наука тако лако појмове Силе и Масе заменити појмовима Везе–Свеповезаности. Зато ће заиста требати доста времена да би ови Теслини појмови добили на снази и важењу.

Теслина теорија Веза–Свеповезаности јесте његова теорија свега. Универзум је саткан од Веза које чине свеповезаност Васионе и читавог васионског поретка. Те Везе су нераскидиве. Наравно и садашње научне појмове: силе, масе, честица . . . не морамо нужно искључивати из Теслине теорије Веза, јер све ове елементе, дакле: силе, масе, честице повезује снага Везе–Свеповезаности и она је тај, да тако кажемо, ланац који држи све те делове у једној свеопштој повезаности. Тако да је ова делоткана теорија Теслина у суштини јединствена,

хармонична, ритмична и еквилибрична. Она није искључива и није, у научном смислу, патроцидна. Она не жели да поништи резултате своји претходника, већ да их оплемени, преобрази и испуни. И то је одлика једне другачије научне традиције, једног другачијег научног обрасца који долази из поља полихисторског наукословља. Њему није циљ анихилација оног другог научног обрасца, већ његово преображење. Зато Тесла не уништава ни наслеђене појмове станадардне физике, јер и ти појмови нису настали неких триста–четристо година пре, већ су они били у људском друштву много раније. Њих користе Хришћанство и Старопророфетизам, Хеленизам и Таоизам, Будизам и Хиндуизам. Тако да Тесла уопште не жели да уништи то дубоко појмовно наслеђе. Он непрестано кроз своје списе прави осврт према древним наслеђима и учењима. То смо имали прилике да видимо.

Теорија Свеповезаности Везе Николе Тесле јесте једна преображајна сазерцатељена поставка, али она јесте заиста опширнија од претходних научних поставки и нуди јаче објашњење за одређене физичке појаве. Да није тако, тешко да би његови изуми били тако примењиви и тешко да би били уопште тако делотворни, али Тесла је ушао дубински у начела космоса и тиме је открио ту Велику Везу Васионе, да би ту Велику Везу Васионе приметио и у својим изумима и патентима. Он је то непрестано препознавао у поретку његових справа које и јесу радиле по начелу те Велике Везе.

Велика Веза Васионе коју је Тесла изразио кроз своју теорију јесте једна Снага Васионе која покреће Универзум. То је и Снага мисли које могу да врше кретање Васељене. Снага Васионе јесте та моћ која је уствари делотворност и саме Творевине која се покреће. Делотворност или енергичност јесте та Снага Васионе која подстиче Васиону, као целину, да се креће. То је некако Велика Веза у Теслиној теорији. Ако енергија једне једине мисли покреће Универзум, онда имамо непосредно изражену ту теорију Велике Везе, јер та Велика Веза јесте Веза само једне мисли са целокупним Универзумом и то међусобно утицање једног на друго јесте Велика Веза. Мисао утиче на Универзум и Универзум утиче на мисао том Великом Везом. Та Велика Веза јесте оно што нас повезује у потпуности мисаоно, речју и делом. Та мисао, реч и дело утиче на Универзум и Универзум утиче на мисао, реч и дело и то јесте она Теслина мисао о космичком болу. Та Свеповезаност васионског типа везује све и тиме се све осећа, било да иде у добром или злом правцу.

Велика Веза Васионе као Снага Васионе јесте оно што одређује догађаје у васионском поретку. Самим тим одређује и људске судбине и зато су и људи повезани том Великом Везом и између себе, али и између себе и Универзума. Зато васионски поредак те Велике Везе јесте начин и на који се васиона понаша, јесте нека врста васионске нарави. Тако да Теслина теоријска формулација Велике Везе даје нам доста добар опис васионе, јер нам објашњава понашање

васионе у иманентном смислу, али нам даје објашњење васионе и у трансуентном смислу.

Самим тим је битно Теслино трансцедентално механичко осећање, јер оно указује на ту трансуентност која се осећа Великом Везом ствари у самој Васиони.

Трансцедентално механичко осећање, питали смо се да ли је Тесла марио за кантовску разлику трансцеденталног и трансцедентног, а свакако Тесла је знао језички смисао и једног и другог појма. Па ако би трансцедентално било нешто преискуствено, а трансцедентно нешто натчулно, поставља се питање каква, колика и да ли је то уопште нека разлика? Да ли је нешто преискуствено истовремено и натчулно или не? Претпоставили смо да Тесла није марио за ту разлику и да је донекеле и брисао разлику. За њега суштински нешто преискуствено било је и натчулно. Тако да Теслина концепција трансцеденталног механичког осећања јесте нешто што је суштински склоп самог Универзума. Човек је тим осећањем обдарен и оно му помаже при његовом опстанку. Оно му помаже да увиди истину о свему са чиме се сусреће. Зато је претпоставка трансцеденталног механичког осећања за Теслину теоријску концепцију нешто што је од насушног значаја. Није случајно ову претпоставку Тесла поставио у своје теоријско излагање у његовој најзначајнијој књизи *Моји изуми*. Ако се трансцедентално механичко осећање тиче одређеног човековог и сналажења у свету и природи у којој живи, онда и на тај начин постоји нека Веза између човека и трансцеденталног механичког осећања којим је обдарен. А ако је трансцедентално механичко осећање нешто што је пре свакога искуства тј. преискуствено, онда оно у тој Вези претходи и самом Универзуму. Код Канта с друге стране простор и време су априорне форме чулности. И простор и време су некако везани за чула, они су, ипак, форме чулности. А трансцедентално је оно што претходи свакоме искуству или свакој чулности. Код Тесле то трансцедентално механичко осећање јесте Везано са човеком, јесте обдареност човека да има свеповезаност и да има Везу и са оним што претходи и самој Васељени. То је оно што прави Везу човека и Васељене, али и човека, Васељене и онога пренадвасељенског. И овде опет на снази имамо делоткану теорију Велике Везе која чини свеповезаност чак и у том једном оновостраном смислу. И зато је итекако битно, као теоријски елемент, трансцедентално механичко осећање код Тесле, јер без те компоненте његова теоријска формулација би била непотпуна, његова теоријска грађевина би била недовршена. То долази, рекли смо, од научне традиције из које је сам Тесла и потекао. То је та полихисторска научна традиција у којој је то трансцедентално механичко осећање нешто што је неизоставни део у самом човеку, нешто без чега човек и не би могао да постоји, нешто без чега човек не би ни настао. Зато је ово трансцедентално механичко осећање оно што је саставни део Теслине теорије. Јер трансцедентално

(преискуствено) механичко (вештородно) осећање јесте уствари оно што указује да у човеку уредује оно што је преискуствено, оно што је пренадвасељенско, али и оно што је као пренадвасељенско у Вези са Васељеном и човеком.

Поменули смо полихисторски научни образац коме је Тесла учен још у дому оца његовог презвитера Милутина и као штићеник митрополита дабробосанског Николаја Мандића, његовог ујака. Овај духовнонаучни образац се код њега почео формирати још од малих ногу и он је то изложио у писму упућеном Поли Фотић 1939. године:

"Десило се то на дан мога доживљаја имали смо хладну сушу до тада невиђену. Људи пролазећи кроз снег остављали су светлећи траг иза себе и грудва бачена према предмету остављала је блесак светлости као глава шећера погођена ножем. Био је то сумрак ноћи и осетио сам потребу да ударим Мачка у леђа. Мачкова леђа била су постеља светлости и моја рука је произвела кишу искри гласну довољно да су се чуле по целој просторији. Мој отац је био веома учен човек, имао је одговор на свако питање. Али овај феномен је био нови чак и за њега. Па, коначно је приметио, ово није ништа друго него електрицитет, иста она ствар коју видиш по дрвећу у олуји. Моја мајка је изгледала узнемирено. Престани да се играш са мачком, рекла је, може да изазове пожар. Размишљао сам апстрактно. Да ли је природа циновска мачка? Ако је тако, шта онда удара по њеним леђима? То може бити само Бог, закључио сам. Можда знате да је Паскал био необично зрело дете које је привлачило пажњу пре него што је напунило шест година. Али ево мене, само три године стар, а већ сам философирао!"¹⁶

Ово Теслино сведочанство из детињства итекако је битно да би схватили тај научни образац из кога је Тесла дошао. Рекли смо да су његови први кораци стицања те научне традиције потекли из његове куће од његовог оца, проте Милутина Тесле. Никола Тесла за њега каже да је био **веома учен човек** и да је **имао одговор на свако питање**. Дакле Теслин отац је био основа за његово стицање полихисторског научног обрасца. Човек који је знао одговор на свако питање значило је да је и сам Милутин био нека врста полихисторског (свеученог) научењака. То Тесла и тврди када каже да је Милутин био веома учен човек, јер велеученост и јесте једна од одредница полихисторског научника.

Полихисторско закључивање Тесла стиче већ као трогодишњак. Прате се природни процеси и феномени у природи, али се прати њихово управљање, њихово руковођење. Помињали смо досад баш те Теслине надилазеће неодређености које су биле разно именоване: самилост, лепота, закон који руководи, светлост, трансцедентално механичко осећање, виша сила, виши ред

¹⁶ Nikola Tesla: Story by Youth Told by Age, A STORY BY YOUTH TOLD BY AGE DEDICATED TO MISS POLA FOTITCH, HOTEL NEW YORKER 1939.

итд. Сада видимо да Тесла ту неодређеност конкретизује, појашњава, тајно објављује и скривено открива. Та Природа, ко по њој удара, ко у њу погађа и ко шири ту енергију и прекрива је целу њом? То може бити само Бог. Само Бог је тај који енергетски обавија читаву Природу–Универзум–Васељену и испуњава је. И то је сама неуралгична тачка полихисторског научног обрасца. Она се доста добро испуњава и у речима Светога Саве које као да се поистовећују са овим Теслиним речима: "Јер Бог, када Га људи исповедају и моле Му се, сам уверава људе и духовно улази вером у срца оних који добро слушају науку Његову. Јер духовна наука није игра, нити речи безумља мисли људских, него је то проповедана света вера Божја на којој су основани свети чиновници у Христу Исусу Господу нашем, о Кома Пророци Светим Духом Божјим прорекоше, и Апостоли научише, и Мученици исповедише, и сви Свети сачуваше, и Преподобни оци беспрекорно одржаше као на недељивом крајугаоном Камену црквеном Христу Који је Премудрост и Сила Очева [и то сачуваше] светодуховски и силно и крепко и чврсто и поуздано у вери – , Који [Христос] и до сада многе уверава и утврђује и свима потврђује Своју веру божанску."¹⁷

Дакле духовна наука улази Богом у срца људска и открива им све оне природне појаве и догађаје који га збуњују. Тако је и Тесла решио свој духовни проблем елеткрицитета. Прво је добио одговор од једнога веома ученог Божјег слуге, а онда му се обзнанило да то може бити само Бог. Само Бог кроз своје непосредно обзнањење пренео је науку самом Тесли. И то је учинио кроз самога Теслу који је симболисао Бога, а мачак Природу. Кроз тај симбол Тесла је стицао ту свишенауку и то су били први његови полихисторски и свишенаучни кораци свеучености. Тесла је осликао једно непосредно Божје учење човека кроз њега самога и кроз догађаје око њега. И он је то Божје учење стицао као трогодишњи дечак и сам исповедајући да је "већ" тада "философирао".

Живећи већ тада, као трогодишњак, у атмосфери велеучености његовог оца и Божје свишенауке, Тесла је постепено стицао знања једног полихисторског научења и методологије одређеног научног обрасца и одређене научне традиције која је имала један другачији и древнији приступ решавању научних проблема. Та традиција се више трудила да преображава стварност, а мање да је цепа или анализира. Она се више трудила да духовно расуђује и осмишљава, а мање да се такмичи и надгорњава. Један другачији духовни угао у науци, коме је припадао Тесла, некако је увек био необичан за западњачке духове који су некако увек били трагаоци за егзотичним. Али циљ овог научног излагања није да буде егзотично привлачан, већ да каже Истину на један свој особен начин. Зато је и сама делоткана теорија Николе Тесле била особена, јер је говорила Истину на један свој, самосвојан, начин. Да, она јесте некако тајноводствена

¹⁷ Жичка беседа Светога Саве: О правој вери, стр. 4

(мистагошка), али никада псеудомистичка и мистификационистичка. Настављајући у духу самог овог научног излагања Тесла у овом писму пише:

"Не могу претерати у ефекту овог величественог виђења према мојој децјој уобразиљи. Дан за даном питао сам се шта је то електрицитет и нисам нашао одговор. Осамдесет година је прошло од тада и ја још увек постављам исто питање, без могућности да одговорим. Неки псеудо научник, којих је много, може Вам рећи да он може да одговори на ово питање, али му немојте веровати. Ако би ико од њих знао шта је то и ја бих такође знао и шансе су боље, у односу на њих, за моју лабораторију, и практично искуство је опширније, и мој живот покрива три генерације научног истраживања."¹⁸

Видимо да Тесла користи баш метод научног обрасца и традиције из које је потекао. Он непосредно казује да свако онај ко би се усудио да пружи дефинитиван одговор на питање шта је електрицитет био би псеудонаучник, бавио би се псеудонауком. А шта то значи у дубљем смислу? То значи да човек није власник знања која поседује, већ само корисник тих знања. Још дубље можемо рећи да је он слуга Божјег знања од кога и прима сва знања о природи, творевини и себи. А то смо видели да Тесла излаже у претходном наводу. Псеудонаука би била свака она наука која се усуђује да даје потврдне одговоре за ствари које још нису истражене или које се не могу саме по себи никада истражити. Чему се истинска наука, ипак, приближава Тесла је забележио у свом раду *Проблем увећања људске енергије*:

"Тако смо нашли три могућа решења великог проблема увећања људске енергије одговореним од стране три речи: *храна, мир, рад*. Много година мислио сам и размишљао, изгубио сам себе у спекулацијама и теоријама, сматрајући човека масом покретаном силом, сагледавајући његово необјашњиво кретање у светлу механичког и примењујући једноставне принципе механике до анализе истог, док нисам дошао до ових решења, само да бих схватио да сам био научен њима у мом раном детињству. Ове три речи звук су кључних нота Хришћанске религије. Њихов научни смисао и сврха сада су ми јасни: храна да увећа масу, мир да умањи ретардирајуће силе, и рад да увећа силу убрзавајући људско кретање. Ово су једина три решења која су могућа за овај велики проблем, и сви они имају један предмет, један крај, наиме, да увећају људску енергију. Када ово препознамо, не можемо а да се не начудимо како је дубоко мудра и научна и како је неизмерно практична Хришћанска религија и у каквом назначеном контрасту она стоји у том погледу према осталим религијама. То је непогрешиво резултат практичног експеримента и научног посматрања који се продужио кроз векове, док друге религије као да су проистекле само из апстрактног резоновања. Рад, неуморан напор, користан и сабирајући, са периодима одмора

¹⁸ Nikola Tesla: Story by Youth Told by Age, A STORY BY YOUTH TOLD BY AGE DEDICATED TO MISS POLA FOTITCH, HOTEL NEW YORKER 1939.

и опоравка циљајући ка вишој успешности, јесте њена главна и увек понављајућа заповест. Према томе обома смо надахнути, Хришћанством и Науком да би урадили највише поваћавајући учинак људског рода. Овом најважнијем од људских проблема сада ћу посебно да се посветим."¹⁹

Дакле, за Теслу је Хришћанство=Наука и Наука=Хришћанство. Нема јачег, полихисторскијег (велеученијег; свеученијег) става израженог од овога, нити смелијег у епохи у којој је Тесла живео и у којој Бог, па и богонадахнуто Хришћанство немају шта да траже у науци, нити наука има шта да тражи у њима. Али полихисторско научно наслеђе коме је, како сам Тесла каже, био научен од малих ногу имало је другачије поставке научног расуђивања. По том научном обрасцу Хришћанство је научно и дубоко мудро, оно је једанко Науци.

Теслина непосредна исповест тог духовног утицаја изражена је баш у његовој књизи о изумима:

"Несумњиво бих платио већу цену касније и врло вероватно да би моја каријера била пре времена окончана, да ме провиђење није снабдело одбрамбеним механизмом који је постајао савршенији са годинама и непогрешиво улазио у игру онда када су моје снаге биле на измаку. Све док провиђење функционише ја сам заштићен од опасности која долази од прекомерног рада, која прети и другим изумитељима, и, узгред речено, мени не треба одмор који је неопходан већини људи."²⁰

Овде су на најнепосреднији начин конкретизоване надилазеће неодређености које смо набрајали и напомињали у претходним редовима. Дакле, провиђење није само нешто што надахњује Теслу, него је оно нешто што прожима читав Теслин психофизички склоп. Самим тим провиђење свишег даје самом Тесли и његову науку, тачније, свишенауку. Наука је само надодатак прожимања Теслиног психофизичког склопа од стране провиђења. Овде је Тесла на најнепосреднији начин указао на порекло свих својих постигнућа. Она имају своје порекло и руковођење у самом провиђењу илити у богопромисаоном акту. Он сведочи да је читав његов живот, читава његова психофизика прожета богопромисаоним струјањем. Самим тим и његови духовни погледи произилазе из тог психофизичког склопа. Провиђење, ако управља читавим његовим психофизичким склопом, како сведочи и сам Тесла, онда оно свакако управља и његовим идејама, надахнућима, па и теоремама.

Своје непосредно сведочанство једног таквог идејотворства, надахнућа, па и теоријске потке Тесла је изложио исто у својој књизи о изумима:

"Било ми је дванаестак година када сам успео снагом воље да одагнам слику из своје маште али никада нисам могао да контролишем блеске

¹⁹ THE PROBLEM OF INCREASING HUMAN ENERGY. WITH SPECIAL REFERENCE TO THE HARNESSING OF THE SUN'S ENERGY. BY NIKOLA TESLA. ILLUSTRATED BY THE WRITER'S ELECTRICAL EXPERIMENT NOW FIRST PUBLISHED (1900)., стр. 192–193

²⁰ Никола Тесла: Моји изуми, Београд, Граматик, 2003, стр. 109

светлости на које сам већ скренуо пажњу. Они су вероватно моје најчудније и необјашњиво искуство. Обично су се појављивали када сам био у некој опасности или невољи или када сам био врло усхићен. Понекад сам видео како је све око мене испуњено пламеним језичцима. Уместо да се смањује, њихов интензитет је временом постајао све јачи и чини се да је достигао свој максимум када сам имао око двадесет и пет година. Када сам боравио у Паризу 1883. године, један угледни француски фабрикант ме је позвао у лов, и ја сам прихватио његов позив. Дуго сам био везан за фабрику и свеж ваздух ме је дивно окрепио. Вративши се у град те вечери имао сам осећај да ми мозак гори. Видео сам светлост у којој као да је било мало Сунце и целу ноћ сам провео стављајући хладне облоге на своју измучену главу. Коначно су се учесталост и снага блескова смањиле али је требало дуже од три недеље да се потпуно смире. Када ми је други пут био упућен позив одговор је био изричито НЕ!"²¹

После Теслиног богопромисаоног излагања ово излагање је до краја испунило представљање извора и Језгра Теслиног надахнућа. Он каже да је био често окружен "пламеним језичцима" да би на крају видео светлост у којој је било као мало Синце. Ови описи јесу описи исихастичке пророде. Виђење нетварне светлости и пламених језичака јесте један боговидеони тренутак. Пламени језичци што су се спустили на Апостоле били су представа Духа Светога, то је био силазак Духа Светога на апостоле. Тесла је био окружен њима.

Ова два Теслина излагања говоре нам одакле је он добијао своје научне идеје, своје изуме и своје делоткане теоријске поставке. Богопромисаони ток Духа Светога био је једно опште надахнуће Телиних идеја и постигнућа. Теслин опис мачке и електрицитета као симбол Бога и природе јесте на неки његов генијалан начин опис и почетног стварања. И као што је Бог прво створио светлост у безобличној тамнобезданој земаљској твари тако је и мачак засветлео електрицитетом само једним протрљајем Теслине руке. То је био његов први измитаљски подухват. Црни мачак је био тамна, безоблична, бездана земаљска твар, електрицитет—првотворена светлост, а Тесла—Бог који је својим миловањем створио ту светлост у тами.

Говорећи у завијеној форми надилазећих неодређености, Тесла до краја конкретизује именовање изворишта из ког он добија све своје идеје: "Дар менталне снаге долази од Бога, узвишеног бића, и ако концентришемо мозак на ту истину, почињемо да живимо у складу са овом моћном силом. Мајка ме је учила да тражим сву истину у Библији, стога сам посветио неколико следећих месеци проучавању овог дела."²²

²¹ Исто. 19–20

²² THE STRANGE LIFE OF NIKOLA TESLA, John Roland Hans Penner, St. Catharines Ontario, 1995, page 26

Некако је Тесла у овом исказу најнепосреднији, али је и све своје мисаоности, у овом исказу, изрекао на најкраћи, најбржи и најједноставнији начин. Све долази од Бога, поготово оно што је најбитније, а то је ментална снага, духовна снага, умна снага. То је најсажетије Теслино поимање, његово директно наукословно излагање. И овде је опет на снази тај полихисторски (свеучени) образац науке који прати Теслин рад од самога почетка.

У сагледавању и одређених библијских пасажа Тесла износи неке своје занимљиве закључке:

"Сујеверна веровања Древних, ако су уопште постојала, не могу бити узета као поуздани доказ њиховог незнања, већ се може претпоставити колико су они знали о електрицитету. Занимљива чињеница је да зрак од торпедо рибе је коришћен од стране њих као електротерапија. Неки стари новчићи показују звезде близанце или искре које могу бити произведене од стране галванске батерије. Записи, писани оскудно, су такве природе да нас испуњавају са убеђењем да је неколико изабраних, најмање, имало дубље знање о ћилибар феномену. Поменимо једног, Мојсије је несумњиво био практичан и вешт електричар далеко испред свога времена. Библија прецизно и детаљно описује обраду настанка машине у којој је електрицитет био произвођен од стране трења ваздуха од свилену завесу и складиштен у кутију направљену као кондезатор. Веома је вероватно претпоставити да су синови Арона убијени високонапонским испустом и да су вествалске ватре Римљана биле електричне."²³

И ако би говорили строго, у неким измима, Тесла би по дефиницији био провиденцијалиста, ревелационста и библиста. То закључујемо на основу свих ових записа које нам је оставио. Градећи делоткану теорију Велике Везе, он је у основи имао и претпоставку богопромисаоних Веза. Сам сведочећи да је његова психофизика прожета провиденцијалним током, он је успостављајући однос себе и богопромисаоне Везе дошао и до те Велике Међувезе: себе, Универзума и Провиђења. Богопромисаона Веза јесте Свевеза Тесле, Велике Везе и Богопромисаоног Тока или, ако ћемо да то кажемо у Теслином духу, Богопромисаоног Ритма.

И тако је делоткана теорија Велике Везе Николе Тесле постала Међувеза Николе Тесле и Богопромисаоног Ритма.

То је једна схваћена Целина на један Теслин начин. Из овога видимо да је предрасуда баш та да Тесла није понудио једну своју општу теорију. Она се само није поклопила са одређеним сцијентистичко–позитивистичким предубеђењима, али она је показала своју функционалност кроз читав Теслин иноваторички рад и његово изумитељство. Јер његов поглед на свет битно је

²³ Nikola Tesla: The Wonder World To Be Created by Electricity, MANUFACTURERS RECORD, September 9, 1915.

одредио и његов стваралачки рад на пољу изумитељства и научне праксе. С тим што можемо рећи да Теслина делоткана (практично-текстуална) теорија у неку руку превазилази хоризонте његовог изумитељства и прескаче векове. А то је и сасвим логично, јер ако је његова делоткана теорија Велике Везе тачна, онда су његови изуми само пропратне појаве тог Великог Струјања које потврђују ту концепцију Велике Везе. А та свеповезаност свих веза није ништа друго до струјање свих веза у тачку тачака богопромисаоне Везе.

Теслина традиција полихисторског (свеученог) научног обрасца показала се делотворном подједнако као што је то била и позитивистичко-сцијентистичка научна традиција или нека далекоисточна научна традиција. Све оне имају своје значење у струјању богопромисаоне Везе која је струјала кроз читав психофизички склоп Николе Тесле испуњавајући њега самог свим неопходним, давајући сва потврдна и могућа решења на пољу науке и духовног стваралаштва.

Мандић Давор

Литература:

1. Никола Тесла: Моји изуми, Београд, Граматик, 2003.
2. Vladislav Savic: Nikola Tesla, Our First Great Ambassador in USA, published in 'Tesla Magazine' 1951.
3. On Light and Other High Frequency Phenomena by Nikola Tesla, Delivered before the Franklin Institute, Philadelphia, February 1893, and before the National Electric Light Association, St. Louis, March 1893.
4. THE PROBLEM OF INCREASING HUMAN ENERGY. WITH SPECIAL REFERENCE TO THE HARNESSING OF THE SUN'S ENERGY. BY NIKOLA TESLA. ILUSTRETED BY THE WRITER'S ELECTRICAL EXPERIMENT NOW FIRST PUBLISHED (1900).
5. Свети Сава: Сабрани списи, Просвета, Српска књижевна задруга, Београд, 1986.
6. Давор Мандић - Порука из прошлости као временска и историјска стрела у Савременом Добу (<http://sofiografskaskola.com/> - <http://sofiografskaskola.com/novonastajuca-literatura-2/>)
7. Давор Мандић - Једна астрономска опсервација из немогуће ситуације, (<http://sofiografskaskola.com/> - <http://sofiografskaskola.com/novonastajuca-literatura-2/>)
8. Nikola Tesla: Story by Youth Told by Age, A STORY BY YOUTH TOLD BY AGE DEDICATED TO MISS POLA FOTITCH, HOTEL NEW YORKER 1939.
9. THE PROBLEM OF INCREASING HUMAN ENERGY. WITH SPECIAL REFERENCE TO THE HARNESSING OF THE SUN'S ENERGY. BY NIKOLA TESLA. ILUSTRETED BY THE WRITER'S ELECTRICAL EXPERIMENT NOW FIRST PUBLISHED (1900).
10. THE STRANGE LIFE OF NIKOLA TESLA, John Roland Hans Penner, St. Catharines Ontario, 1995
11. Nikola Tesla: The Wonder World To Be Created by Electricity, MANUFACTURERS RECORD, September 9, 1915.

